

Извештај о инструментима за мониторинг школа и родитеља

Evropska trening akademija (EUTA),
Strength2Food пројекат

Сврха извештаја:

Strength2Food пројекат има за циљ да идентификује могућности основних школа у Србији да побољшају нутритивни квалитет школског obroka кроз ефикаснију употребу процедура набавке хране и припрему јела која ће бити хранљивија и коју ће деца са уживањем јести, што ће довести до мањих остатака хране и што ће имати нижи негативни утицај на животну средину.

Тако су тимови у Србији сарађивали са одабраним основним школама које праве сопствене оброке да би установили:

- Постојећи начин снабдевања школа намирницама за школске оброке
- Тип obroka који се уобичајено сервира за ручак (или доручак)
- Нутритивну вредност
- Количину хране која се баци, односно коју деца не поједу
- Утицај школске исхране на животну средину
- Тренутне преференције деце у исхрани
- Ставовe њихових родитеља према исхрани деце

На основу ових информација, партнери на Strength2Food пројекту ће припремити листу препорука и савета за школе током 2020.

Овај делимични извештај резимира налазе о дечијим преференцијама према храни и односу њихових родитеља према исхрани. Ускоро ће уследити и остали извештаји о резултатима анализа.

Извештај о инструментима за мониторинг школа и родитеља

Увод:

Главни критеријум за селекцију школа је да обезбеђују ученицима ручак у школи (око 41% основних школа у Србији).

У неки случајевима одабрали смо школе које припремају куван оброк, рецимо доручак уместо ручка.

Фокусирали смо се више на школе које припремају ручак у својим кухињама и са својим куварима (око 34% школа) као део Стренгтх2Фоод активности на унапређењу нутритивног квалитета школских obroка.

Школе су одабране на следећи начин:

- главни град Београд и његово приградско окружење (око 1,8 милиона становника)
- један од два највећа покрајинска града, Нови Сад (око 250.000 становника, 80 км од Београда),
- неколико мањих градова (3.000-19.000 становника, 80-190 км од Београда)
- неколико мањих сеоских заједница (око 300-3.000 становника, 80-190 км од

Београда). Ове школе обухватале су заједнице у распону сиромаштва од врло ниског (5-6%) у Београду до оних са највишом стопом сиромаштва у Србији (преко 48% - најсиромашнији).

Извештај о инструментима за мониторинг школа и родитеља

Упитник о преференцијама у исхрани ученика:

- У упитнику се налазило 90 врста хране наведених насумично као слике у боји, али на крају упитника хране су груписане према 14 категорија хране:
- 19 поврће, мешавина свежег, куваног, обрађеног поврћа, главно јело и салате, али без кромпира
 - 11 воће, укључујући две боје целих јабука и исте слике исечених јабука
 - 7 јела са тестенином, са различитим врстама тестенине, укључујући 1 предлог *Barilla* тестенина
 - 5 јела са пиринчем, укључујући обичан барени пиринч и 2 (идентичне реплике) као *Barilla* предлог
 - 3 супе, типичне за Србију
 - 7 главна јела, са месом, сиром или махунаркама, заједно са поврћем
 - 7 месо у комадима, млевено (као ћуфте), пилеће месо
 - 3 јело од рибе, укључујући две слике различитих врста филеа беле рибе
 - 4 млечни производи, млеко и јогурт, неутрално и заслађено
 - 3 кромпири припремљени на различите начине
 - 6 јела на бази брашна са белим или кукурузним брашном, као што је пица, рол виршла, проја, хлеб
 - 2 слаткиши, укључујући типичан десерт уз ручак
 - 5 неklasификована храна, која се не уклапа ни у једну другу категорију, као што су јаја и печурке
 - 8 храна коју нису раније пробали (храна коју деца вероватно нису раније пробала – *Barilla* рецепти, јела са интернета, храна која није из Србије)

Закључци о преференцијама хране за децу

Као што се може и очекивати од разноликог спектра хране, и преференције деце су разнолике.

- По категоријама хране, поврћу је дато највише тужних смајлија, а воћу најмање тужних смајлија.
- Воће је категорија хране коју су деца највише волела, а тестенину и оброк са пиринчем најмање.
- За тестенину и оброке са пиринчем добијено је највише “?” смајлија.
- Као главни оброци за ручак, традиционална јела са месом и (кромпиром и) поврћем, су била више прихваћена него тестенина и јела са пиринчем, иако је обичан барени пиринач био релативно популаран.
- Није изненађујуће за њихов узраст што препознавање хране и преференције нису поуздане, па су тако оцењивали и храну коју раније никад нису пробали дајући или тужан или срећан смајли.
- Квалитет описа инструмента од стране наставника деци и упутства како да попуне упитник имао је највећи утицај на поузданост оцена о преференцији хране.
- Деца која су имала школски ручак нису пуно развила (али често значајно) интересовање за храну, дајући мање “?” смајлија него деца која нису имала школски ручак.
- Учесталост са којом кувари сервирају посебну врсту хране за школске оброке значајно се доводи у везу са преференцијама хране код деце (што се храна чешће сервира деца је више воле) иако оброци у школи нису били узрок томе.

Закључци о преференцијама хране за децу

- Уместо тога, кувари имају тенденцију да деци чешће служе храну коју више воле.
- Генерално, преференције хране код деце су биле обрнуте у односу на хранљиву вредност хране – више срећних смајлија за храну ниске хранљиве вредности.
- Изузетак од овога је било воће – једина категорија хране која има високу хранљиву вредност а која се веома допада деци.
- Преференција хране код деце варира због тога да ли се ради о градским или сеоским регионима, где градска деца више воле поврће и храну која није традиционална него деца са села.
- Преференције у исхрани јако мало варирају између деце у првој и другој години у смислу процента резултата за сваки смајли, иако деца у првој години теже успевају да попуне упитник.
- Деца са села више воле традиционалну храну и више слатку храну, као што је воће.
- Деца више воле поврће у оним школама које имају своју башту са поврћем.
- Појединачне школе се значајно разликују у релативним пропорцијама хране којој су давани тужни, срећни и “?” смајлији.
- Неке од ових варијација доводе се у везу са квалитетом упутстава која су деци давана како да спроведу инструмент о преференцијама хране.
- Међутим, већина варијација од школе до школе постоји услед техничких разлога, и ово је потребно додатно испитати директно са школама.

Закључци о ставовима родитеља у вези исхране

- Већина изјава показала је да се најмање 90% родитеља слаже са изјавом (или се нису сложили ако је такав жељени/корисни одговор).
- На одговоре родитеља је снажно утицао ниво сиромаштва у општини - како се сиромаштво повећавало, бећи број родитеља се није слагао са изјавама.
- Међу 12 изјава о родитељском знању, три су показале различитост у одговорима:
 - Храна коју моје дете једе може утицати на његову/њену концентрацију и учење у школи,
 - За моје дете је важно да пије пуно млека и/или јогурта
 - Знам где могу да добијем информације и савете о здравом кувању и исхрани
- Међу 12 изјава о родитељском знању, три су показале различите одговоре:
 - Храну би требало бирати према томе шта деца воле да једу
 - Здрава храна је сувише скупа
 - Родитељи најбоље знају шта је здрава храна за њихову децу
 - Моје дете би требало да добије више савета у школи о здравој исхрани
 - Бескорисно је да деца уче о здравој исхрани уколико не могу да практикују ту исхрану у школи и у кући
 - Задатак школе је да развија здраве навике у исхрани деце јер родитељи за то немају времена
 - Поред школских оброка, школа не би требало да утиче на то која се храна продаје деци (у школи или око школе)

Закључци о ставовима родитеља у вези исхране

- Пет од 12 изјава о пракси у исхрани показало је различитост у одговорима:
 - Не дозвољавамо свом детету да једе нездраву храну у кући
 - Моје дете оставља веома мало хране на тањиру након оброка у кући
 - Увек допуштам детету да изабере шта жели да пије и једе у кући
 - Уживам откривајући и пробајући код куће нове рецепте
 - Моје дете увек једе у исто време када и његови/њени родитељи
- Шест од 10 изјава о ставовима родитеља о школским ручковима њиховог детета имало је различите одговоре :
 - Школски јеловници пуно варирају током године
 - Моје дете једе здраве и веома хранљиве оброке у школи
 - Знам колико хране поједе моје дете у школи сваког дана
 - Моје дете оставља доста хране у тањиру након школског оброка
 - Моје дете једе у пријатној просторији за ручавање
 - Моје дете воли да једе у школи
- Одговори на преко половине од 46 изјава варирали су од великих урбаних до малих сеоских школа, а родитељи у руралним срединама не слажу се са већим бројем изјава.
- ***Слагање са следећим изјава о пракси у исхрани значајно утиче на побољшање склоности деце према храни:***
 - Моје дете добија свеже воће и поврће сваки дан у кући
 - Моје дете добија млеко и/или јогурт сваки дан у кући
 - Уживам откривајући и пробајући код куће нове рецепте
 - Моје дете увек једе у исто време када и његови/њени родитељи
 - Моје дете се редовно бави спортом ван школе
 - Ограничавам време које моје дете проводи гледајући ТВ и електронске уређаје